

Реалія

ВІДТВОРЕННЯ АНГЛОМОВНИХ РЕАЛІЙ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
1 Поняття «реалія» як одиниця безеквівалентної лексики.....	5
2 Визначення поняття «реалія» та підходи до її вивчення	8
3 Проблема класифікації реалій	12
ВИСНОВКИ.....	22
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	24

ВСТУП

Питання співвідношення культури в найширшому розумінні цього слова і інформації, що закладається, зберігається і повідомляється в словах як елементах мови, з давніх-давен привертала увагу не лише лінгвістів, але і фахівців інших наук. Особливості життя певного народу, його країни (такі, як природні умови, географічне положення, хід історичного розвитку, характер соціального устрою, тенденція суспільної думки, науки, мистецтва) неодмінно знаходять відображення в мові цього народу. Тому можна стверджувати, що мова являє собою відображення культури будь-якої нації, вона несе в собі національно-культурний код того чи іншого народу. У ній зустрічаються слова, значення яких включає особливий зміст, що відображає зв'язок мови та культури, і який називається культурним компонентом семантики мовної одиниці. До такої лексики перш за все відноситься специфічно-національна лексика.

Слід зазначити, що особливостям перекладу слів-реалій приділено достатньо уваги як вітчизняними, так і зарубіжними вченими. Як зауважують С. Влахов і С. Флорін, про реалії, як про носіїв колориту, конкретні, зримі елементи національної своєрідності, заговорили ще на початку 50-х років [7]. Ці ж дослідники згадують роботи таких вчених, як Л. С. Бархударов [3], В. Н. Комісаров [13], С. Н. Крупнов [14], Л. К. Латишев [16], М. М. Морозов [24], О. В. Федоров [27], Р. П. Зорівчак [10] та ін.

Актуальність теми роботи полягає в тому, що на сьогоднішній час питання про природу, типи реалій і способи їх перекладу є відкритим. Разом з тим, роль слів-реалій у процесі міжкультурної комунікації досить важлива. Наразі вивчення іноземних мов передбачає поєднання саме вивчення іноземної мови з одночасним ознайомленням культури країни досліджуваної мови.

Об'єктом роботи є теоретичні засади дослідження поняття «реалія» в сучасній лінгвістиці.

Предметом роботи є англійська реалія як лінгвістичне явище.

Мета роботи полягає у виявленні особливостей англійських реалій.

Визначена мета зумовлює виконання таких **завдань**:

- визначити сутність та функції поняття «реалія» в сучасній лінгвістиці;
- виявити основні підходи до визначення поняття «реалія»;
- схарактеризувати наявні класифікації реалій;
- визначити структурно-семантичні особливості англомовних реалій.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, основної частини, висновків та списку використаних джерел.

1 Поняття «реалія» як одиниця безеквівалентної лексики

У своєрідності мови кожного народу віддзеркалюється своєрідність членування світу. І. Голубовська зауважує: «Серед факторів, що детермінують онтологію національно-мовних картин світу, слід назвати реальний світ (точніше його фрагмент, що даний етносові в безпосередньо-чуттєвому сприйнятті), а також колективну етнічну свідомість, що зберігає досвід попередніх поколінь і відбиває реальний світ у поступальному процесі пізнання» [8, с. 23]. Сам факт існування слова для позначення того чи того фрагменту дійсності в кожній окремій мові засвідчує концентрацію уваги людства на ньому, цим, відповідно, пояснюють наявність у мовах деяких семантичних лакун, оскільки за кожним знаком знаходиться предмет або явище реальності, що в ній перебуває та чи та етнічна група. З позиції культурологічного підходу до мови, для встановлення її ідіоетнічності необхідним є виявлення слів, що абсорбують специфічний для народу досвід та мають ключовий національний характер; разом із тим, певний шар лексики має універсальний характер для всього людства, проте ця універсальність є відносною, оскільки національно-культурний компонент значення слабо виражений, «вторинний, виявляється у спеціальному пояснювальному контексті» [11, с. 75]. Тож існування мовних універсалій заперечується — мова кожного народу є неповторною та унікальною.

Реалії як лінгвістичне явище відносяться до категорії безеквівалентної лексики. Вони є частиною фонових знань і представляють значний інтерес при дослідженні взаємодії мови і культури. «Фахівці все більше уваги приділяють соціальній стороні мови, яка безпосередньо відображає її взаємодію з життєдіяльністю народу, який нею говорить» [1, с. 4]. Основна проблема, з якою стикається перекладач при передачі референційних значень, виражених в початковому тексті, – це розбіжність кола значень, властивих одиницям мови оригіналу (МО) і мови перекладу (МП). Л.С. Бархударов зазначає, що всі типи семантичних відповідностей між лексичними одиницями двох пунктів можна

звести до трьох основних:

1. Повна відповідність.
2. Часткова відповідність.
3. Відсутність відповідності [3, с. 74].

У тих випадках, коли відповідність тієї чи іншої лексичної одиниці однієї мови в словниковому складі іншої мови повністю відсутня, прийнято говорити про безеквівалентну лексику. Цей термін ввели Є. М. Верещагін і В. Г. Костомаров. Під безеквівалентною лексикою вони розуміють «слова, що слугують для вираження понять, які відсутні в іншій культурі і в іншій мові, слова, що відносяться до певних культурних елементів, тобто до культурних елементів, характерних тільки для культури А і відсутнім в культурі В, а також слова, що не мають перекладу іншою мовою, одним словом, не мають еквівалентів за межами мови, до якої вони належать» [4, с. 53].

При цьому відзначається, що характерною рисою безеквівалентних слів є їх неперекладність іншою мовою за допомогою постійного відповідника, їх неспіввіднесення з певним словом іншої мови. Але це не означає того, що вони зовсім неперекладні [4, с. 53].

Культура як система включає в себе мову. Реалії характерні для будь-якої мови, їм притаманний яскраво виражений національний колорит. Зіставлення різних мов і культур, на думку Г. Д. Томахіна, дозволяє виділити наступні особливості вживання реалій:

1. Реалія властива лише одному мовному колективу, а в іншому вона відсутня: *Drugstore* – аптека-закусочна. Українського аналога немає.

2. Реалія присутня в обох мовних колективах, але в одному з них вона має додаткове значення: *clover leaf* – лист конюшини; автодорожнє – перетин з розв'язкою у вигляді листа конюшини.

3. У різних суспільствах схожі функції здійснюються різними реаліями: амер. *sponge* – губка / мочалка (при митті у ванній, в лазні).

4. У різних суспільствах подібні реалії розрізняються відтінками свого значення: *cuckoo's call* – кування зозулі в народних повір'ях американців

пророкує, скільки років залишилося дівчині до весілля, в українців – скільки років залишилося жити [26, с. 13-18].

У реаліях найбільш наочно проявляється близькість між мовою і культурою: поява нових реалій в матеріальному і духовному житті суспільства веде до виникнення відповідних слів у мові.

Відмінною рисою реалії є характер її предметного змісту. Реалії можуть бути обмежені рамками навіть окремого колективу чи установи. Реаліям притаманний і тимчасовий колорит [26, с. 13]. Як мовне явище, найбільш тісно пов'язане з культурою, ці лексичні одиниці швидко реагують на всі зміни в розвитку суспільства; серед них завжди можна виділити реалії неологізми, історизми, архаїзми. Кожен з типів реалій вимагає індивідуального підходу при перекладі.

2 Визначення поняття «реалія» та підходи до її вивчення

Зрозуміло, що можливість правильно передати значення понять, про які йдеться в оригіналі, і образів, пов'язаних з ними, припускає знання дійсності, зображеної в творі, що перекладається. За цими знаннями, як у країнознавстві, так і в порівняльному мовознавстві і теорії перекладу закріпилося визначення «фонових» знань. Фонові знання – це «сукупність уявлень про те, що складає реальний фон, на якому розгортається картина життя іншої країни, іншого народу» [4, с. 146]. Є. М. Верещагін і В. Г. Костомаров визначають їх, як загальні для учасників комунікативного акту знання [4, с. 146]. Фонові слова представляють собою значний інтерес під час дослідження складної взаємодії мови і культури.

Є. І. Шумагер [30, с. 124] зазначає, що фонові слова – це лексичні одиниці, які на перший погляд звичайнісінькі, такі, що вільно перекладаються іноземною мовою, яка містить цінну інформацію про специфічно-національну позамовну діяльність.

Для теорії і практики перекладу велике значення грає одна з груп фонових знань – та, яка відноситься до специфічних явищ для іншої культури, іншої країни і потрібна читачам твору, який перекладається, щоб без втрат засвоїти в деталях його зміст. Такою частиною фонових знань є слова-реалії. У лінгвістиці існує декілька визначень реалій.

Згідно з визначенням В. В. Баркасі та С. О. Каленюка, реалії – це «в класичній граматиці різноманітні чинники, що вивчаються зовнішньою лінгвістикою, такі, як державний устрій країни, історія і культура цього народу, мовні контакти носіїв цієї мови і тому подібне з точки зору їх відображення в цій мові» [2, с. 109].

Саме слово «реалія» – латинський прикметник середнього роду, множини (*realis-e; мн. realia* – «речовий», «дійсний»), що перетворився під впливом аналогічних лексичних категорій в іменник. Дослідники зазначають, що реалії – це також предмети матеріальної культури [2, с. 109].

Відомий філолог та перекладознавець, авторка книги «Реалія і переклад» Р. П. Зорівчак визначає поняття «реалія», як предмет, поняття, явище, характерне для історії, культури, побуту, укладу того чи іншого народу країни, яка не зустрічається в інших народів». Також вона надає наступне визначення реаліям: «Реалія – це моно- і полілексемні одиниці, основне лексичне значення яких вміщає традиційно закріплений за ними комплекс етнокультурної інформації, чужої для об'єктивної дійсності мови реципієнта [10, с. 148].

Слід відрізняти реалії-слова і реалії-предмети. Термін «реалія» у значенні реалії-слова, в якості знаку реалії-предмета і як елемент лексики цієї мови, отримав в перекладацькій літературі досить широке поширення [7, с. 16].

За визначенням Г. Д. Томахіна, реалії – це «назви властиві тільки певним націям і народам предметів матеріальної культури, фактів історії, державних інститутів, імена національних і фольклорних героїв, міфологічних істот і т. п.» [26, с. 13].

Таким чином, дослідник включає в поняття реалії найменування окремих предметів, понять, явищ побуту, культури, історії цього народу або цієї країни. Як видно з визначення, Г. Д. Томахін розтлумачує це поняття у значенні знаку реалії-предмету, не порушуючи питання щодо перекладу таких культурно-маркованих одиниць.

На нашу думку, якнайповніше визначення поняття «реалія» дають болгарські вчені С. Влахов і С. Флорін: «Реалії – це слова (і словосполучення), що називають об'єкти, характерні для життя (побуту, культури, соціального і історичного розвитку) одного народу і є чужими іншому, будучи носіями національного і / або історичного колориту, вони, як правило, не мають точних відповідників (еквівалентів) в інших мовах, а й, отже, не піддаються перекладу загальними правилами, вимагаючи особливого підходу» [7, с. 55].

Це визначення дано вченими з точки зору перекладу слів-реалій, тому представляє для нас великий інтерес. «У процесі перекладу протиставляються одна одній не лише мови, але навіть і тексти, культури і ситуації» [7, с. 48].

Реалії, як мовне явище, найбільш тісно пов'язане з культурою, являють

собою лексичні одиниці, які швидко реагують на усі зміни в розвитку суспільства; серед них завжди можна виділити реалії-неологізми, реалії-історизми, реалії-архаїзми. Кожен з наведених типів реалій вимагає індивідуального підходу під час перекладу.

За своїми властивостями і функціями реалії близькі до термінів і власних назв.

Дослідники культурно-маркованих одиниць неодноразово відмічають, що межа між термінами і реаліями дуже умовна і дуже рухлива. У ряді випадків досить складно встановити відмінність мовних реалій від термінів. Але все ж таки є ознаки, за допомогою яких можна диференціювати реалії від термінів.

Сфера застосування термінів – це наукова література. Реалії, навпаки, частіше використовуються в художній літературі, де вони є не лише стилістичними цілями, але й слугують для відтворення національного, місцевого та історичного колориту [7, с. 56].

Терміни створюються переважно штучно для найменування тих або інших понять і предметів, для чого іноді використовуються грецькі і латинські морфеми. Реалії виникають природним чином, в результаті народного словотворення [7, с. 57].

Терміни, будучи найменуванням будь-яких предметів, розповсюджуються з поширенням цих предметів, а реалії є надбанням того народу, в культурі і мові якого вони з'явилися [7, с. 57]. Термінам, як правило, не властива ні емоційність, ні образність, але реалії, маючи специфічні властивості, зазвичай володіють цими.

С. Влахов і С. Флорін також зазначають, що терміни належать до одиниць, які мають еквіваленти майже у будь-якому контексті, а реалії, як уже зазначалося вище, відносяться до безеквівалентної лексики. Від реалій терміни відрізняються і своїм походженням [7, с. 58].

Розглядаючи співвідношення реалій і власних назв, необхідно зазначити, що думки дослідників з приводу приналежності власної назви до реалій багато в чому розходяться. Вчені вважають, що власна назва є носієм країнознавчої,

культурної інформації [26, с. 17].

Г.Д. Томахін із загальної маси ономастичної лексики виділяє ономастичні реалії, які, на відміну від звичайних власних назв, є завжди національно забарвленими. До числа ономастичних реалій він відносить:

1. Географічні (топоніми), особливо ті, що мають культурно-історичні асоціації.

2. Антропоніми – імена історичних осіб, громадських діячів, учених, письменників, діячів мистецтва, популярних спортсменів, персонажів художньої літератури і фольклору.

3. Назви творів літератури і мистецтва; історичні факти і події в житті країни; назви державних і громадських установ та інші [26, с. 17].

Аналогічної точки зору дотримується А. В. Федоров [27]. Р. П. Зорівчак вважає, що власна назва – завжди реалія. У мові вона називає дійсно існуючий або вигаданий об'єкт, особу або місце, єдине у своєму роді і неповторне. У кожній такій назві зазвичай міститься інформація про локальну та національну приналежність позначуваного нею об'єкта [10, с. 124].

Представляє інтерес концепція, сформульована С. Влаховим і С. Флоріним. Вони розглядають власні назви як самостійний клас безеквівалентної лексики, «якому властиві свої ознаки і способи передачі значень під час перекладу, які нерідко співпадають зі способами перекладу реалій» [7, с. 21]. З реаліями їх ріднить переважно і яскраве конотативне значення, що обумовлює здатність передавати національний і/або історичний колорит, яка і примушує ряд авторів відносити їх до числа реалій [7, с. 22].

Таким чином, реалії представляють собою дуже цікавий і незвичайний шар лексики мови. Семантизація цих слів надзвичайно важлива для тих, хто вивчає іноземну мову, оскільки вони викликають труднощі в розумінні, а й, отже, і в перекладі. Н.І. Паморозська вважає, що вивчення слів-реалій представляє інтерес у зв'язку з інтерпретацією текстів [19, с. 59].

Категорія реалій складна і неоднозначна, вона вимагає особливого підходу щодо їх класифікації та під час перекладу.

3 Проблема класифікації реалій

На сьогодні немає єдиної класифікації культурно-маркованих одиниць. Дослідники пропонують різні підходи щодо класифікації реалій, ґрунтуючись на тих чи інших принципах.

Є. М. Верещагін і В. Г. Костомаров, беручи за основу матеріал рідної мови, прокоментували сім груп слів, наділених національно-культурною семантикою:

1. Совітизми, тобто слова, що виражають ті поняття, які з'явилися в результаті перебудови громадського життя у країнах минулого Радянського Союзу після Жовтневої революції (*Verkhovna Rada, deputy*).

2. Слова побуту, які тісно примикають до совітизмів (*Park of Culture, registry office, record book*).

3. Найменування предметів і явищ традиційного побуту (*borsch, varenik, boublik*).

4. Історизми, тобто слова, що позначають предмети і явища передуючих історичних періодів (*sagene, foot, verst*).

5. Лексика фразеологічних одиниць (*to sound the alarm, to break one`s word*).

6. Слова з фольклору (*leaps and bounds; monster; the firebird, hob*).

7. Слова іншомовного походження, так звані тюркізми, монголізми, русізми і т.ін. (*taiga, bazaar, pilaf* та ін.) [4, с. 260-264].

Зважаючи на вище перелічені групи, Є. М. Верещагін і В. Г. Костомаров характеризують реалії як лексику, що містить фонову інформацію.

Р. П. Зорівчак зазначає, що зміст фонові інформації охоплює, насамперед, специфічні факти історії і державного устрою національної спільноти, особливості географічного середовища, характерні предмети матеріальної культури минулого і сьогодення, етнографічні і фольклорні поняття і тому подібне – тобто все те, що в теорії перекладу зазвичай іменують реаліями [10, с. 187].

Ті поняття, які позначають реалії, носять національний характер і матеріалізуються у так званій безеквівалентній лексиці [10, с. 188].

І. О. Голубовська розглядає проблему класифікації реалій на основі латиноамериканського матеріалу. Запас лексичних одиниць, що передають досліджувану фонову інформацію, учена класифікує на ряд тематичних груп:

1. Лексика, що позначає побутові реалії: житло, майно (*izba, yurt*); одяг, убори (*kimono, sombrero*); їжа, напої (*chebureki, cider*); види праці (*lapaz, lasso*); грошові знаки, одиниці міри (*ruble, pound*); музичні інструменти, народні танці і пісні, виконавці (*balalaika, gopak*); народні свята, ігри (*Victory Day, pitcher*) [8, с. 91-92].

2. Лексика, що позначає етнографічні і міфологічні реалії: етнічні і соціальні спільноти та їх представники (*guzul, shop*); божества, казкові істоти, легендарні місця (*Santa Claus, flying carpet*) 8, с. 91-92].

3. Лексика, що позначає реалії світу природи: тварини; рослини [5, с. 93].

4. Лексика, що позначає реалії державно-адміністративного устрою і суспільного життя (актуальні і історичні): адміністративні одиниці і державні інститути (*province, department*) ; основні військові підрозділи і чини (*legion, camp*) ; цивільні посади і професії, титули і звання (*sir, bachelor*) 8, с. 93].

5. Лексика, що позначає ономастичні реалії: антропоніми, топоніми, імена літературних героїв.

г. Назви компаній, музеїв, театрів, ресторанів, магазинів, пляжів, аеропортів і т. ін. (*registry office, Shevchenko theatre*) [8, с. 95].

6. Лексика, що відбиває асоціативні реалії: вегетативні символи; анімалістські символи (*holster* – хижий птах, пір'я якого, згідно повір'ю, володіють магичною силою); кольорова символіка (*green* – колір нації (Панама, Чилі) символ майбутнього; *yellow* – колір трауру (Іспанія, середні віки); фольклорні, історичні і літературно-книжкові алюзії. Це натяки на спосіб життя, поведінку, риси вдачі, діяння і т. ін., історичних, фольклорних і літературних героїв, на історичні події, на міфи і т.ін.; мовні алюзії. Зазвичай це будь-які фразеологізми, прислів'я, приказки, крилаті вирази [8, с. 97].

Асоціативні реалії пов'язані з найрізноманітнішими національними історико-культурними явищами і досить своєрідно втілюються в мову. Такі реалії не знайшли свого відображення в спеціальних словах, у безеквівалентній лексиці, а «закріпилися» у звичайних словах (*colors, symbols*).

Г. Д. Томахін також виділяє цей же тип реалій, але називає їх конотативними реаліями – «лексичні одиниці, які, позначаючи звичайні поняття, виражають смислові та емоційні «фонові відтінки» [26, с. 16-17].

Конотативні реалії протиставлені денотативним – лексичним одиницям, семантична структура яких цілком заповнена фоновією лексичною інформацією [26, с. 18].

Конотативні реалії знаходять своє матеріалізоване вираження в компонентах значень слів, у відтінках значень слів, в емоційно-експресивних обертонах, у внутрішній формі слова і т. ін., виявляючи інформаційні неспівпадіння схожих слів у мовах, що порівнюються.

Таким чином, зі словами *sun, moon, sea, red* і т. ін., які вміщують у собі загальнолюдські фонові знання, супроводжуються країнознавчі фонові знання в художніх текстах тієї або іншої мови, фонові інформація обумовлена асоціативними реаліями [26, с. 16].

Отже, І. О. Голубовська розглядає і систематизує запас лексичних одиниць, які передають фонову інформацію, а також зазначає, що «пропонована і, мабуть, неповна класифікація таких одиниць незаперечно свідчить про те, наскільки глибоко входять вони в народну мову і наскільки широко розгалужується у ній коріння національної культури» [8, с. 99].

Велика кількість вчених, які досліджують культурно-марковану лексику, підкреслюють, що слова-реалії є окремим розрядом безеквівалентної лексики. Так Л.С. Бархударов виділяє наступні категорії безеквівалентної лексики:

1. Власні назви, географічні найменування, назви установ, організацій, газет та ін., що не мають постійних відповідників в лексиці іншої мови.
2. Слова-реалії, що позначають предмети, поняття і ситуації, які не існують в практичному досвіді людей, що говорять іншою мовою.

3. Випадкові лакуни – лексичні одиниці словникового складу однієї з мов, яким немає відповідників у лексичному складі іншої мови [3, с. 94-95].

Найбільш розгорнута класифікація слів-реалій запропонована в монографії С. Влахова і С. Флоріна:

ПРЕДМЕТНЕ ДІЛЕННЯ

А. Географічні реалії:

1. Назви об'єктів фізичної географії, у тому числі і метеорології.
2. Назви географічних об'єктів, пов'язаних з людською діяльністю.
3. Назви ендеміків (назви тварин і рослин) [7, с. 59].

Б. Етнографічні реалії:

1. Побут:

- а. Їжа, напої.
 - б. Одяг.
 - в. Житло, меблі, посуд.
 - г. Транспорт.
 - д. Інші [7, с. 60].
- ###### 2. Праця:
- а. Люди праці.
 - б. Знаряддя праці.
 - в. Організація праці [7, с. 61].

3. Мистецтво і культура:

- а. Музика і танці.
- б. Музичні інструменти.
- в. Фольклор.
- г. Театр.
- д. Інші мистецтва і предмети мистецтва.
- е. Виконавці.
- є. Звичаї, ритуали.
- ж. Свята, ігри.
- з. Міфологія.

- і. Культислужителі і послідовники.
- й. Календар.
- 4. Етнічні об'єкти:
 - а. Етноніми.
 - б. Клички.
 - в. Назви осіб за місцем проживання [7, с. 61].
- 5. Заходи і гроші:
 - а. Одиниці заходів.
 - б. Грошові одиниці.
- В. Суспільно-політичні реалії
 - 1. Адміністративно-територіальний устрій:
 - а. Адміністративно-територіальні одиниці;
 - б. Населені пункти.
 - в. Частини населеного пункту.
 - 2. Органи і носії влади:
 - а. Органи влади.
 - б. Носії влади.
 - 3. Суспільно-політичне життя:
 - а. Політичні організації і політичні діячі.
 - б. Патріотичні і громадські рухи.
 - в. Соціальні явища і рухи.
 - г. Звання, міри і тому подібне.
 - д. Установи.
 - е. Учбові заклади і культурні установи.
 - є. Стани і касти.
 - ж. Станові знаки і символи.
 - 4. Військові реалії:
 - а. Підрозділи.
 - б. Зброя.
 - в. Обмундирування, спорядження.

г. Військовослужбовці [7, с. 63-64].

МІСЦЕВЕ ДІЛЕННЯ

А. У площині однієї мови:

1. Свої реалії – це переважно одвічні слова певної мови:

а). Національні реалії – називають об'єкти, що належать певному народові певній нації, але чужі за межами країни.

б). Локальні – належать не мові певного народу, а/або діалекту його словникового складу, або мові менш значної соціальної групи.

в). Мікролокальні – реалії, соціальна або територіальна основа яких вже навіть самих вузьколокальних: слово може бути характерним для одного міста або села, не втрачаючи своїх особливостей і, отже, вимагаючи такого ж підходу при перекладі [7, с. 70-71].

2. Чужі реалії – це або запозичення, або транскрибовані реалії іншої мови:

а). Інтернаціональні – це реалії, які фігурують в лексиці багатьох мов і увійшли до відповідних словників і зазвичай зберігають в той же час початкове національне забарвлення [7, с. 69].

б) Регіональні – ті, які переступили межі однієї країни або поширилися серед декількох народів (необов'язково сусідніх), зазвичай з референтом, являючись, таким чином, складовою частиною лексики декількох мов [7, с. 68].

Б. У площині пари мов – реалії розглядаються з точки зору перекладу:

1. Зовнішні реалії – однаково чужі обом мовам.

2. Внутрішні реалії – слова, що належать одній з пари мов, і, отже, чужі для іншої [7, с. 65].

Важливо зазначити, що усі ділення умовні, нерідко одну і ту ж лексичну одиницю з однаковою основою можна віднести до різних рубрик [7, с. 72].

ТИМЧАСОВЕ ДІЛЕННЯ

А. Сучасні.

Б. Історичні – залежно від міри засвоєння діляться на:

1. Знайомі (словникові).
2. Незнайомі (поза словникові) [7, с. 81].

Тісно пов'язані з історичними модні та епізодичні реалії. «Модні – реалії, які уриваються в мову, заволодівають увагою широких кругів суспільства, в першу чергу молоді, і, зазвичай, досить швидко забуваються. Епізодичні реалії – це поза словникові реалії.

Автори і перекладачі вводять їх в залежності від вимог контексту одноразово або кілька разів, одним словом, епізодично, але вони не набувають поширення, не закріплюються в мові» [7, с. 88].

Отже, запропонована болгарськими ученими класифікація базується на декількох принципах. С. Влахов і С. Флорін враховують не лише тематичний принцип, але й розглядають також принцип місцевого ділення (у площині одного або декількох мов) і принципи тимчасового ділення.

Узявши за основу вищевикладену класифікацію, В. М. Крупнов створює власну класифікацію національно-маркованих слів. Вона практично у всьому співпадає з наведеною і доповнена лише однією групою – групою *реklamних* реалій.

Як зазначає сам В. М. Крупнов, «не випадково вважається, що існує особлива «мова реклами» [14, с. 152]. Що стосується перекладу, рекламні реалії представляють виняткову складність для перекладача.

Класифікація, запропонована Г. Д. Томахіним, також представляє для нас інтерес, оскільки саме у ній відбиті реалії американської дійсності:

- I. Етнографічні реалії. Реалії побуту. Мовний етикет і норми поведінки.
 1. Реалії побуту. Житло.
 2. Одяг.
 3. Їжа, напої.
 4. Побутові заклади.
 5. Реалії транспорту.
 6. Зв'язок: пошта, телеграф, телефон.
 7. Відпочинок, проведення часу.

8. Звичай і традиції, свята.

9. Заходи, гроші.

10. Рутинна поведінка.

11. Мовний етикет [25, с. 46-83].

II. Географічні реалії.

1. Класифікація географічних реалій (назви особливостей берегової лінії, назви особливостей рельєфу, гідрографічні назви та ін.).

2. Флора.

3. Фауна.

4. Культурні рослини.

5. Природні ресурси і особливості їх освоєння [25, с. 84-110].

III. Суспільно-політичні реалії.

1. Державні символи і символи штатів.

2. Реалії, пов'язані з конституцією США.

3. Реалії законодавчої влади.

4. Президент і апарат Білого Дому.

5. Виконавчі відомства.

6. Агентства.

7. Державні службовці.

8. Судова система.

9. Уряд штатів і місцеве самоврядування.

10. Вибори.

11. Політичні партії і громадські організації [25, с. 111-167].

IV. Реалії системи освіти, релігії і культури.

1. Система освіти.

2. Релігія.

3. Література.

4. Театр і кіно.

5. Засоби масової інформації.

6. Образотворче мистецтво.

7. Музична культура [25, с. 168-196].

V. Ономастичні реалії [25, с. 197].

Таким чином, розглянувши різні точки зору з проблем класифікації слів-реалій, можна зробити висновок, що в літературі міцно затвердився спосіб угруповання реалій за тематичним принципом.

У цілях систематизації реалій необхідно ґрунтуватися на екстралінгвістичному чинникові – тематичних асоціаціях, оскільки основним критерієм їх виділення являється семантичний показник, що виявляється у зіставленні з лексико-семантичною системою іншої мови [24, с. 38].

Будучи словами з яскраво вираженою національною специфікою, реалії представляють велику складність для перекладача.

Зробивши аналіз теоретичних джерел Г. Д. Томахіна, дійшли висновку, що у структурному плані виділяються:

1. Реалії одночлени. Наприклад: *a maypole* – *травневе дерево* (стовп, прикрашений квітами, різнобарвними прапорцями і т. д., довкруги якого танцюють в першу неділю травня у Великобританії).

2. Реалії-полічлени номінативного характеру. Наприклад: *banana split* (десерт); *a ticket day* (другий день ліквідаційного періоду на фоневій біржі); *a toffee apple* (глазуроване яблуко на паличці); *pea-soup fog* (густий жовтуватий туман); *garden seats* (місця на другому поверсі двоповерхового автобусу).

3. Реалії-фразеологізми. Наприклад: *to reach the woolsack* (стати лорд-канцлером); *to enter the Stationer's hall* (реєструвати авторське (видавниче) право) [25, с. 142-154].

Стосовно семантичного наповнення, можна сказати, що кожна реалія складається з певної кількості сем, що створюють її денотативне значення. Але потрібно зазначити, що існують також і конотативні семи, що містять в собі етнокультурну інформацію, вказують на етнічну приналежність.

Серед лексичних пластів мови Г. Д. Томахін виділяє національно забарвлену лексику, яка пов'язана з реаліями певних країн (американізми, бритаїцизми, канадизми, австралізми тощо) [25, с. 39].

Американізми віддзеркалюють особливості суспільно-політичної структури американського суспільства, його економіки та культури, побуту, та звичаї американців, умови їх життя, позначають предмети і явища, специфічні для культури США, складають основну відмінність американського варіанта англійської мови від британського, австралійського та інших.

Г. Д. Томахін вважає, що американізми включають в себе дві різні групи лексичних одиниць:

а) слова та стійкі словосполучення, які є локально маркованими аналогами інших лексичних одиниць, що виражають ті ж поняття:

амер. *tuxedo* – англ. *dinner jacket*;

амер. *mail box* – англ. *letter box*;

б) лексичні одиниці, що позначають предмети та явища, специфічні для американського варіанта англійської мови. Сюди можна віднести такі слова, як *prairie, skunk, mulatto, tomahawk, moccasin, wigwam, ranch, tornado, Coca-Cola, coyote*, котрі не тільки широко використовуються в інших варіантах англійської мови для позначення відповідних американських реалій, але і входять до інтернаціональної лексики [25].

ВИСНОВКИ

Слова-реалії є дуже своєрідною і в той же час досить складною і неоднозначною категорією безеквівалентної лексики.

Існує велика кількість визначень слів-реалій. Деякі з них подані дослідниками у світлі теорії перекладу, в інших розкривається поняття реалії як одиниці мови. На нашу думку, якнайповніше визначення поняття «реалія» дають болгарські вчені С. Влахов і С. Флорін, які визначають їх як слова (і словосполучення), що називають об'єкти, характерні для життя (побуту, культури, соціального і історичного розвитку) одного народу і є чужими іншому, будучи носіями національного і / або історичного колориту, вони, як правило, не мають точних відповідників (еквівалентів) в інших мовах, а й, отже, не піддаються перекладу загальними правилами, вимагаючи особливого підходу».

У сучасній лінгвістиці немає єдиної класифікації реалій.

Деякі дослідники не використовують термін реалія, надаючи перевагу терміну безеквівалентна лексика або фонові інформація, інші виділяють реалії як окремий пласт безеквівалентної лексики і пропонують власну класифікацію. Головний принцип усіх наявних класифікацій реалій – це тематичний принцип.

Розглядаючи типи реалій, вважаємо найбільш ґрунтовною класифікацію запропоновану С. Влаховим та С. Флориним, які розглянули реалії під різними кутами зору. Класифікація реалій має на їх погляд:

1. Поділ за предметною ознакою.
2. Поділ за місцевою ознакою (в залежності від національної та мовної залежності).
3. Поділ за тимчасовою ознакою.

У структурному плані слова-реалії поділяються на:

1. Реалії одночлени.
2. Реалії-полічлени номінативного характеру.
3. Реалії-фразеологізми.

Таким чином, слова-реалії є дуже своєрідною і разом з тим досить складною і неоднозначною категорією безеквівалентної лексики. Як мовне явище, яке найбільш тісно пов'язане з культурою, ці лексичні одиниці швидко реагують на всі зміни в розвитку суспільства. У реаліях найбільш наочно проявляється близькість між мовою і культурою: поява нових реалій в матеріальному і духовному житті суспільства веде до виникнення відповідних слів у мові.

Перспективою подальших досліджень вбачаємо у вивченні та аналізі специфіки відтворення англомовних реалій українською мовою на матеріалі художніх текстів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Аксьонова Г. М. Мова, культура і буттєва картина світу. Київ, 2009. 112. с.
2. Баркасі В. В., Каленюк С. О., Коваленко О. В. Словник лінгвістичних термінів для студентів філологічних факультетів. Миколаїв, 2017. 122 с.
3. Бархударов Л. С. Язык и перевод. Москва: Международные отношения, 1975. 240 с.
4. Верещагин Е. М., Костомаров В. Г. Язык и культура. М.: Индрик. 2005. 1040 с.
5. Виноградов В.С. Лексические вопросы перевода художественной прозы. Гардарики. 1984. 341 с.
6. Віссон Л. Синхронний переклад. Київ. 1999. 271 с.
7. Влахов С., Флорин С. Непереводимое в переводе. М.: Р-Валент. 2012. 406 с.
8. Голубовська І. О. Етнічні особливості мовних картин світу. К.: Логос, 2004. 284 с.
9. Голубовська І. О. Основи філологічної інтерпретації літературно-художнього тексту. К.: Логос. 2007. 205 с.
10. Зорівчак З. П. Реалія і переклад (на матеріалі англійських перекладів української прози). Львів: Вид-во при ЛНУ. 1989. 216 с.
11. Карасик В. И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс. Волгоград: Перемена, 2002. 477 с. с. 75
12. Колеснікова В. С. До проблеми художнього перекладу як розумової діяльності. *Світ мови і міжкультурна комунікація*. Київ. 2001. №11. С. 147-153.
13. Комиссаров В. Н. Общая теория перевода. Москва. 1999. 133 с.
14. Крупнов В. М. Творча лабораторія перекладача. К.: Наука. 2006. 192 с.

15. Лотоцька О. Ю. Особливості перекладу мовних реалій як одиниць безеквівалентної лексики. *Наукові виклади*, 2012. №3. С. 123-126.
16. Латышев Л. К. Перевод: Проблемы теории, практики и методики. М. 1988. 159 с.
17. Левенко І. С. Таємниці перекладу. Київ. 2015. 397 с.
18. Морозов М. М. Допомога з перекладу української художньої прози англійською мовою. Київ. 1999. 146 с.
19. Паморозска Н. І. Роль слів-реалій у створенні культурного фону художнього твору. *Мовознавство*. 2009. №43. С. 59-62.
20. Рецкер Я. И. Теория перевода и переводческая практика. М.: Auditoria, 2016 216 с.
21. Ризун В. В. До питання про соціально-культурну адаптацію художнього твору. *Теорія і практика перекладу*. Київ. 1982. №32. С. 8-12.
22. Родіонова Л. З. Роль фразеологічних засобів та фонових знань у підвищенні загальноосвітнього рівня. *Мова і культура*. Львів. 2011. №59. С. 147-148.
23. Садікова Г. З. Компенсація абсолютної фразеологічної лакуарності у перекладі. Київ. 2009. С. 79-83.
23. Секірін П. В. Мова і культура – два рівні антропонімічного аналізу. *Мова і культура*. Одеса. 2009. №15. С. 155-156.
24. Томахин Г. Д. Америка через американізми. М. 1986. 256 с.
25. Томахин Г. Д. Реалии-американизмы. М. Высшая школа. 1988. 239 с.
26. Томахин Г. Д. Реалии в речи и культуре. *Иностранные языки в школе*. Москва. 1997. №3. С. 13-18.
27. Федоров О. В. Основи загальної теорії перекладу. Київ. 2009. 303 с.
28. Швейцер А.Д. Теорія перекладу. Київ. 1988. 215 с.
29. Шевчук В. Н. Калькування військових реалій в англійській мові. *Філологічні студії*. №34. 2017. С. 62-67.
30. Шумагер Е. І. Фонова лексика, її різномайття і зв'язок з культурою. *Наукові виклади*. Львів. 1990. №22. С. 124-129.

31. Язикова Є. В. Інтерпретація тексту і проблеми художнього перекладу.
Мова і культура. Одеса. 2009. 17. С. 199-200.